

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

“ 04 ” 10 20 21 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНИЙ ТАНЕЦЬ

для студентів 4 курсу

спеціальності 024 Хореографія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

Київ – 2021

Розробники:

Марія Коростельова, доцент кафедри хореографії

Викладачі: Марія Коростельова, доцент кафедри хореографії

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри хореографії

Протокол від 31.08 2020 р. № 7

Завідувач кафедри

Володимир Грек

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 024.00.01 Хореографія (за видами) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 05.12.2020 р

Гарант освітньої професійної програми

Робочу програму перевірено _____

Заступник директора

Алла Таранник

Пролонговано:

На 2020/2022 н.р. (Андрійчук Р.С.), « 30 » 08 2021 р., протокол № 8

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), « __ » ____ 20__ р., протокол № ____

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), « __ » ____ 20__ р., протокол № ____

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), « __ » ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів, годин	16 кредитів 480 год
Курс	4
Семестр	7/8
Кількість змістових модулів з розподілом:	1/1
Обсяг кредитів	4 (2/2)
Обсяг годин, в тому числі:	120 (60/60)
Аудиторні	22/28
Модульний контроль	4/2
Семестровий контроль	-/30
Самостійна робота	34/-
Форма семестрового контролю	-/екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Сучасний танець» формує професійні навички танцівника шляхом засвоєння рухів, пластичних форм, різних танцювальних технік, стилів сучасної хореографії. Робота над координацією дозволяє виховувати та збагачувати віртуозну техніку танцівника, збагачувати їх танцювальний досвід, поступово розвиваючи професійність та танцювальність виконання.

На заняттях студенти працюють з складними рухами тіла, що добре тренують витривалість, вестибулярний апарат, систему дихання. В основі даного курсу лежить джаз-модерн танець.

Метою курсу є висока та якісна хореографічна підготовка студентів для роботи в балетних трупах та театрах, хореографічних колективах, ансамблях танцю з урахуванням специфічних умов хореографічного мистецтва сьогодення, а також розвиток творчого мислення студентів через пізнання кращих зразків, методик і технік сучасних напрямків танцю.

Головним завданням курсу є формування здатності використовувати знання сучасного, хореографічного, лексичного матеріалу. Студент повинен отримати та засвоїти необхідну теоретичну базу з історії сучасної хореографії, а також практичну базу з методики виконання рухів сучасного танцю. Студент повинен

засвоїти побудову танцювального уроку, мати здібності знаходити творчі рішення при реалізації професійних завдань. Оволодіти технікою сучасного танцю, імпровізації та композиції.

У результаті вивчення дисципліни «Сучасний танець» студенти здобувають наступні компетентності:

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- Здатність бути критичними і самокритичними;
- Здатність спілкуватися іноземною мовою;
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- Здатність здійснювати ефективний комунікативний процес;
- Здатність до пошуку та обробки інформації з різних джерел;
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- Навички здійснення безпечної діяльності.

Фахові компетентності:

- Здатність та розуміння теорії та практики хореографічного мистецтва, усвідомлювати його специфічне творче відображення дійсності, проектування художньої реальності в хореографічних образах;
- Здатність оперувати професійної термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності;
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових мистецьких та позашкільних навчальних закладах;
- Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології (відео-, TV-, цифрове, медіамистецтва і т. ін.) в процесі створення хореографічного твору, його реалізації і презентації;
- Здатність здійснювати репетиційну діяльність, ставити та вирішувати професійні завдання, творчо співпрацювати з учасниками творчого процесу;

- Здатність володіти методикою викладання фахових дисциплін, основними методами хореографічної педагогіки;
- Здатність використовувати і розробляти сучасні інноваційні та освітні технології в галузі культури і мистецтва;
- Здатність використовувати традиційні та інноваційні методики для діагностування творчих, рухових (професійних) здібностей, їх розвитку відповідно до вікових, психолого-фізіологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу.
- Здатність демонструвати високий рівень володіння танцювальними техніками, виконавськими прийомами, вміти застосовувати їх як виражальний засіб.
- Здатність використовувати інтелектуальний потенціал, професійні знання, креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності;
- Здатність сприймання новітніх концепцій, усвідомлення багатоманітності сучасних танцювальних практик, необхідність їх осмислення та інтегрування в актуальний контекст з врахування вітчизняної та світової спадщини;
- Здатність збирати, обробляти, аналізувати синтезувати та інтерпретувати інформацію з метою створення хореографічної композиції;
- Здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертній діяльності, підпорядковуючи завданням хореографічного проекту;

Програма побудована згідно вимогам кредитно-модульної системи. Навчання з дисципліни «Сучасний танець» відбувається у формі лекційних занять, практичних занять, самостійних робіт та модульних контрольних робіт.

3. Результати навчання за дисципліною:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

- Володіти знаннями в галузі історії мистецтв і використовувати їх з метою визначення виражально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проекту;

- Визначати хореографію як мистецький феномен, розрізняти основні тенденції її розвитку, класифікувати види, напрямки, стилі хореографії;
- Сприймати інформацію, творчо її переосмислювати та застосовувати в процесі виробничої діяльності;
- Демонструвати володіння методиками викладання фахових дисциплін;
- Застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності відповідно до конкретних виробничих обставин;
- Відтворювати запропонований хореографом текст, забезпечуючи професійний рівень виконання, емоційну та акторську виразність;
- Застосовувати різноманітні танцювальні техніки в процесі виконавської діяльності;
- Вдосконалювати виконавські навички і прийоми в процесі підготовки та участі у різноманітних фестивалях і конкурсах;
- Володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- Володіти принципами створення хореографічного твору;
- Знаходити оптимальні виконавські прийоми до втілення хореографічного образу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт						Самостійна
		Аудиторна:						
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні		
7 семестр								
Змістовий модуль 1 Методика проведення практичного заняття з дисципліни «Сучасний танець»								

Тема 1 Методика підготовки до проведення практичного заняття з сучасного танцю.	6			2			4
Тема 2 Постановка комбінацій на середині зали	18			8			10
Тема 3 Постановка кросових комбінацій	14			4			10
Тема 4 Постановка та вивчення танцювальних комбінацій	18			8			10
Модульний контроль	4						
Семестровий контроль							
8 семестр							
Змістовий модуль 2 Постановка хореографічного номеру на основі вивченого матеріалу							
Тема 5 Підготовка до постановочно-репетиційного процесу.	2			2			
Тема 6 Постановка та вивчення хореографічного тексту.	8			8			
Тема 7 Постановка та вивчення мізансцен.	6			6			
Тема 8. Відпрацювання вивченого матеріалу.	12			12			
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	30						
Разом за рік	120			50			34

5.Програма навчальної дисципліни

7 семестр

Змістовий модуль 1 **Методика проведення практичного заняття з дисципліни**
«Сучасний танець»

Тема № 1: Методика підготовки до проведення практичного заняття з сучасного танцю.

Лекційний модуль:

План:

1. Розподілення обов'язків між студентами (вибір комбінацій та стильових особливостей).

Практичний модуль:

2. Вибір та аналіз музичного матеріалу.
3. Створення репетиційного графіку.

Тема № 2: Постановка та вивчення комбінацій на середині зали.

Практичний модуль:

План:

1. Вивчення комбінації Plie.
2. Вивчення комбінації Battement tendu/jete.
3. Вивчення комбінації Ronde jambe parter.
4. Вивчення комбінації Battement fondu.
5. Вивчення комбінації Adagio.
6. Вивчення комбінації Grand battement.
7. Вивчення комбінації pirouettes.
8. Вивчення комбінації flying low.

Модуль самостійно роботи: відпрацювання вивчених комбінацій.

Тема № 3: Постановка та вивчення кросових комбінацій.

Практичний модуль:

План:

1. Вивчення комбінації flying low;
2. Вивчення комбінації обертів;
3. Вивчення комбінації стрибків;
4. Вивчення комбінації на рівні.

Модуль самостійної роботи: відпрацювання вивчених комбінацій.

Тема № 4: Постановка та вивчення хореографічних комбінацій.

Практичний модуль:

План:

1. Вивчення різностильових хореографічних комбінацій;
2. Зведення компонентів уроку в одне ціле;
3. Відпрацювання хореографічного тексту та манери виконання;
4. Підготовка до практичного показу.

Змістовий модуль 2 **Постановка хореографічного номеру на основі вивченого матеріалу**

Тема № 5: Підготовка до постановочно-репетиційного процесу.

Лекційний модуль:

План:

1. Розподілення обов'язків між студентами (вибір теми та ідеї).

Практичний модуль:

2. Вибір, аналіз та захист музичного матеріалу.
3. Написання сценарно-композиційного плану (архітектоніка, драматургія, лібрето).
4. Добір образів, костюмів, декорацій, додаткових ефектів.
5. Створення та відпрацювання репетиційного графіку.

Модуль самостійної роботи: записати сценарно-композиційний план майбутньої постановки.

Тема № 6: Постановка та вивчення хореографічного тексту.

Практичний модуль:

План:

1. Постановка окремих хореографічних комбінацій;
2. Постановка та відпрацювання окремих трюкових елементів, “хуків”.
3. Відпрацювання вивченого матеріалу та стилевих особливостей;

Тема № 7: Постановка та вивчення мізансцен.

Практичний модуль:

План:

1. Постановка хореографічних малюнків;
2. Постановка змістовних мізансцен;
3. Постановка та вивчення підтримок та взаємодій;
4. Відпрацювання вивченого матеріалу;

Тема № 8: Відпрацювання вивченого матеріалу.

План:

1. Зведення вивчених компонентів номеру в одне ціле;
2. Відпрацювання хореографічного тексту, манери виконання;

3. Робота над образами та акторською майстерністю;
4. Підготовка до практичного показу.

Критерії оцінювання практичного заняття

10 балів - студент досконально володіє термінологією та вдало застосовує її в методичному поясненні враховуючи всі деталі специфіки виконання руху. Визначає можливі помилки та орієнтується в способах їх усунення. Швидко запам'ятовує та відтворює програмний матеріал; виконання вивченого матеріалу на високому рівні.

9 балів- студент допускає незначні помилки при виконанні та поясненні методики виконання руху, аналізує та виправляє помилки допущенні в процесі практичного виконання руху, чітко відтворює задану координацію руху.

8 балів- Студент на достатньому рівні демонструє вивчені комбінації, сценічно та методично вірно виконує лексику, допускає помилки при виконанні, але швидко реагує на зауваження та виправляє їх.

7 балів - Студент на достатньому рівні демонструє вивчені танцювальні комбінації. Пластичні мотиви відповідають вимогам виконання медочичного та технічного характеру. Проявляє достатній рівень запам'ятовування навчального матеріалу.

6 балів- Студент допускає помилки в виконаному завданні, не завжди знає структуру танцювальної комбінації, аналізує та знаходить причинні наслідки, які впливають на загальний результат виконання руху.

5 балів -Виконання руху студентом має цілісну структуру, проте має методичні та технічні порушення при виконанні комбінацій. Рівень виконавської майстерності на слабкому рівні.

4-3 бали -Виконання танцювальних комбінацій на низькому рівні. Допущені помилки при виконанні комбінацій ,що не відтворюють поставлені завдання.

2- бали - Студент не знає програмного матеріалу.

1 бал- Студент присутній на парі, але практично не працює.

6.Контроль навчальних досягнень студентів

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№	Вид діяльності	кількість балів	7 семестр	8 семестр

			Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1.	Відвідування практичних занять	1	11	11	14	14
2.	Робота на практичних заняттях	10	11	110	14	140
3.	Виконання самостійної роботи	5	4	20		
4.	Виконання модульної роботи	25	2	50	1	25
	Разом		-	191	-	179
<p>Максимальна кількість балів: За сьомий семестр – 191 За восьмий семестр – 179 Розрахунок коефіцієнта $370/60 = 6,2$</p>						

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1 Постановка екзерсису сучасного танцю		
Тема № 1: Постановка та вивчення комбінацій на середині зали.	відпрацювання вивчених комбінацій.	5
Тема № 2: Постановка та вивчення кросових комбінацій.	відпрацювання вивчених комбінацій.	5
Тема № 3: Постановка та вивчення кросових комбінацій.	відпрацювання вивчених комбінацій	5
Тема № 4: Постановка та вивчення кросових комбінацій.	відпрацювання вивчених комбінацій.	5
<i>Разом: 34 год.</i>	<i>Разом: 20 балів</i>	

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

5 балів- студент повністю виконав завдання самостійної роботи. Виконане завдання відповідає вимогам та має чітку та цілісну структуру.

4 бали – завдання ,що винесене на самостійне опрацювання виконане повністю, проте має незначні помилки, які не впливають на загальний результат. Визначає помилки, та чітко формує причині наслідки.

3 бали- завдання самостійної роботи виконане на середньому рівні. Відслідковуються помилки, які впливають на загальне сприйняття виконаного завдання.

2 бали- студент знає завдання самостійної роботи, проте не демонструє його практичну чи не знає його теоретичну частину.

1 бал- Студент не виконав завдання самостійної роботи.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

На перший змістовий модуль заплановано 2 модульні контрольні роботи.

Модульна контрольна робота №1

Форма: Презентувати доповідь з теми: «Композиційні форми постановки цілісного екзерсису сучасного танцю»

Модульна контрольна робота №2

Форма: Практичний показ вивченого матеріалу.

Завдання:

1. Методично вірна демонстрація комбінації flying low;
2. Методично вірна демонстрація комбінації обертів;
3. Методично вірна демонстрація комбінації стрибків;
4. Методично вірна демонстрація комбінації на рівні.
5. Методично вірна демонстрація різностильових хореографічних комбінацій;
6. Методично вірна демонстрація компонентів уроку в одне ціле;
7. Методично вірна демонстрація хореографічного тексту та манери виконання;

На другий змістовий модуль запланована 1 модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота №3

Форма: усна

Завдання: Презентація сценарно-композиційного плану (архітектоніка, драматургія, лібрето), аналіз музичного матеріалу, образів, костюмів, декорацій, додаткових ефектів.

Критерії оцінювання МКР №1, МКР №3

Кількість балів	Роз'яснення
23-25 балів	Студент проявив глибокі систематичні знання даної теми, навів приклади, відповідь логічна, містить глибокий аналіз проблеми вивчення, структурована правильно.

19-22	Студент розкриває тему, володіє термінологічним апаратом, наводить приклади, допускає незначні помилки, що не впливають на зміст відповіді.
15-18	Студент орієнтується в питанні, проте не чітко формує структуру відповіді, допускає помилки, що порушують правильність відповіді.
10-14	Відповідь правильна, поверхнева, не змістовна.
7-9	Відповідь на примітивному рівні, містить суттєві помилки.
1-6	Студент не орієнтується в зазначеному питанні.

Критерії оцінювання МКР №2

Кількість балів	Роз'яснення
23-25 балів	Студент технічно та якісно демонструє вивчені комбінації, сценічно та методично вірно виконує лексику. Емоційно передає образ використовуючи засоби

	сценічної виразності. Чітко та впевнено виконує рухи в гармонійному поєднанні з музичним матеріалом.
19-22	Студент на достатньому рівні демонструє вивчені танцювальні комбінації. Пластичні мотиви відповідають вимогам виконання методичного та технічного характеру. Чітко та впевнено виконує рухи в гармонійному поєднанні з музичним матеріалом.
15-18	Студент допускає незначні помилки в виконаному завданні, аналізує та знаходить причинні наслідки, що впливають на загальний результат виконання руху.
10-14	Виконання руху студентом має цілісну структуру, проте має методичні та технічні порушення при виконанні комбінацій. Рівень виконавської майстерності на слабкому рівні.
7-9	Виконання танцювальних комбінацій на слабкому рівні. Допущені помилки при виконанні комбінацій, що не відтворюють поставлені завдання.
1-6	Студент не знає програмного матеріалу. Виконання з помилками та неповністю.

**6.4 Навчально-методична карта дисципліни
«Сучасний танець»**

Разом: 120 год., практичні заняття – 50 год.,
самостійна робота – 34 год., модульний контроль – 6 год.

Модулі	7 семестр				8 семестр			
Назва модуля	Методика проведення практичного заняття з дисципліни «Сучасний танець»				Постановка хореографічного номеру на основі вивченого матеріалу			
Кількість балів за модуль	191				179			
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8
	Методика підготовки до проведення практичного заняття з сучасного танцю	Постановка комбінацій на середині зали	Постановка кросових комбінацій	Постановка та вивчення навчальних танцювальних комбінацій	Підготовка до постановочно-репетиційного процесу	Постановка та вивчення хореографічного тексту	Постановка та вивчення мізансцен	Відпрацювання вивченого матеріалу
Теми практичних занять	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 11 балів</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 44 бали</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 22 бали</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 44 бали</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 11 балів</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 44 бал</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 33 балів</i>	<i>(відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього – 66 балів</i>
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів				
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 1,2 (50 балів)				Модульна контрольна робота № 3 (25 балів)			
Коефіцієнт	370/60 = 6,2							

6.5 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма семестрового контролю – екзамен. Практичний показ вивченого матеріалу.

До складання екзамену допускаються студенти, які протягом семестру виконали всі види робіт, передбачені навчальним планом та робочою програмою навчальної дисципліни «Сучасний танець» 4 курс, і які за результатами проміжного контролю сумарно набрали не менше 35 балів. Студенти, які набрали менше ніж 35 балів, до екзамену не допускаються.

Орієнтовний перелік завдань:

- 1. Практичний показ колективно створеної хореографічної композиції (20 балів)**
- 2. Презентація сегментів композиційного плану за попереднім розподілом (20 балів)**

Критерії оцінювання

40-30 балів	Студент технічно та якісно демонструє поставлені комбінації, мізансцени, сценічно та методично вірно виконує лексику. Емоційно передає образ, використовуючи засоби сценічної виразності. Чітко та впевнено виконує рухи в гармонійному поєднанні з музичним матеріалом. У поставленому номері наявні креативні, концептуальні рішення, авторське бачення студента.
29-19 балів	Студент на достатньому рівні демонструє вивчені, поставлені комбінації та мізансцени. Пластичні та артистичні мотиви відповідають вимогам виконання методичного та технічного характеру. Чітко та впевнено виконує рухи в гармонійному поєднанні з музичним матеріалом. Студент проявляє навички креативного мислення на достатньому рівні.
18-9 балів	Студент допускає незначні помилки в виконаному завданні,

	аналізує та знаходить причинні наслідки ,що впливають на загальний результат постановочного процесу та відображення художнього образу,
8-1 бал	Студент не знає програмного матеріалу. Постановка та виконання на низькому рівні.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінка
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

7.Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Никитин В. Ю. Модерн-джаз танец. – М.: ГИТТИС,2000.
2. Никитин В.Ю. Модерн джаз танец. Начало обучения / Никитин В. Ю. – М. : ВЦХТ, 1998. – 128 с. : ил.
3. Никитин В.Ю. Модерн джаз танец. Методика преподавания / Никитин В.Ю. – М.: ВЦХТ, 2002. – 160 с.: ил.
4. Тарасова Н. Марта Грехэм // Советский балет.-1990.-№1.
5. Полятков, С. С. Основы современного танца.- Москва: Феникс, 2009
6. Диниц, Е. В. Джазовые танцы.- Москва: АСТ, 2010
7. Никитин, В. Ю. Композиция урока и методика преподавания модерн-джаз танца./ Учебно-методическое пособие.- Москва: Один из лучших, 2010

Додаткова література:

1. Livett Anne. Contemporary Dance. – NY; Abbeville Press,1988
2. Популярная энциклопедия искусств : музыка, танцы, балет, кинематограф. – СПб. : Диля, 2001. – 544 с. : ил.
3. Котельникова Е.Г. Биомеханика хореографических упражнений: учебное пособ. / Котельникова Е.Г.– Л. : ЛГИК им. Н.К. Крупской, 1980. – 95 с. : ил.
4. Goldenberg R.L. Perfomance Art: from Futurisme to the Present / Goldenberg R.L. – Singapure : Thames & Hudson world of art, 2000. – 232 p.: ill.
5. De Mill Agnes.Martha, the life and work of Martha Graham. – Ney York.: Random House, 1991. – 476 p.: ill.
6. Rudolf von Laban. Der moderne Ausbruckstanz in der Ergirhung / Rudolf von Laban. – Wilhelmshaven : Henrichshofen-Becher, 2001. – 160 s.